ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД И ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ

I. СЪЩНОСТ НА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНАТА ВНОСКА

"Здравноосигурителна вноска" *е сумата, която физическо или юридическо лице внася за задължително здравно осигуряване, образувана като процент върху осигурителния доход, определен в* ***Закона за здравното осигуряване*** (ЗЗО) *(§1, т. 5 от Допълнителни разпоредби на ЗЗО).*

Здравноосигурителните вноски са месечни вноски. Те са източник на приходи в бюджета на Националната здравноосигурителна каса (НЗОК). Чрез тях, както и от други източници се осигуряват средства, необходими за покриване на плащанията и разходите, предвидени в ЗЗО. Здравноосигурителната вноска е сума, която осигуряващия дължи изцяло за своя сметка или частично заедно с осигуреното лице.

Задължителните здравноосигурителни вноски са публични държавни вземания по силата на чл. 162, ал. 2 от ***Данъчно-осигурителния процесуален кодекс*** (ДОПК).

За разлика от данъчните задължения, при осигурителните вноски има елемент на възмездност. В разпоредбите на чл. 109 и чл. 4, ал. 1 от ЗЗО е заложена взаимовръзка между вноски и права. На основание чл. 4, ал. 1 от ЗЗО задължителното здравно осигуряване гарантира свободен достъп на осигурените лица до медицинска помощ чрез определен по вид, обхват и обем пакет от здравни дейности, както и свободен избор на изпълнител, сключил договор с районна здравноосигурителна каса. На основание чл. 109 от ЗЗО здравноосигурителните права на лицата, които са длъжни да внасят осигурителни вноски за своя сметка, се прекъсват, в случай, че лицата не са внесли повече от три дължими месечни осигурителни вноски за период от 36 месеца до началото на месеца, предхождащ месеца на оказаната медицинска помощ. Лицата с прекъснати здравноосигурителни права заплащат оказаната им медицинска помощ. Лицата, които не са внесли повече от три дължими месечни осигурителни вноски за период от 36 месеца до началото на месеца, предхождащ месеца на оказаната медицинска помощ, възстановяват здравноосигурителни права, при условие, че заплатят всички дължими здравноосигурителни вноски за 60 месеца. Здравноосигурителните права се възстановяват от датата на заплащане на всички дължими здравноосигурителни вноски за този период.

ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД И ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ

Пример:
Лице, упражняващо свободна професия за месеците април, май и декември 2025 г., както и за месец януари 2026 г., не е внесло здравноосигурителните си вноски, които дължи за своя сметка. На 02.03.2026 г. на лицето е оказана медицинска помощ. Към тази дата то е с прекъснати здравноосигурителни права, тъй като за периода 01.02.2023 г. – 31.01.2026 г. (периода от 36 месеца до началото на месеца, предхождащ месеца на оказаната медицинска помощ) не е заплатило повече от три дължими месечни осигурителни вноски. Лицето ще трябва да заплати стойността на оказаната му медицинска помощ. Всички дължими здравноосигурителни вноски за него за последните 60 месеца са заплатени на 15.03.2026 г. Здравноосигурителните му права ще бъдат възстановени от 15.03.2026 г., като сумите, платени за оказаната медицинска помощ, няма да му бъдат възстановени.

Пример:
Лице, което подлежи на осигуряване по реда на чл. 40, ал. 5 от ЗЗО, през месец януари 2026 г. желае да възстанови здравноосигурителните си права. Към тази дата то е с прекъснати здравноосигурителни права, тъй като не е заплатило повече от три дължими месечни осигурителни вноски за периода от 01.12.2022 г. до 30.11.2025 г. (36 месеца до началото на месеца, предхождащ месеца на оказаната медицинска помощ).
За да възстанови здравноосигурителните си права към месец януари 2026 г. то следва да плати всички дължими здравноосигурителни вноски за период от 60 месеца до началото на месеца, предхождащ месеца на оказаната медицинска помощ.
През този период от 01.12.2020 г. до 30.11.2025 г. лицето дължи 28 месечни здравноосигурителни вноски, поради което, за да възстанови здравноосигурителните си права следва да плати всички дължими здравноосигурителни вноски за тези 28 месеца.

Когато задължението за внасяне на осигурителните вноски е на работодателя или на друго лице, невнасянето на осигурителни вноски не лишава осигуреното лице от осигурителни права.
Осигурителните вноски за сметка на ***осигуряващите*** не могат да се удържат от възнаграждението на ***осигурените лица***. Осигурителните вноски за сметка на ***осигурените лица*** се удържат от възнаграждението им и се внасят от ***осигуряващите***.

II. РАЗМЕР НА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНАТА ВНОСКА

Размерът на здравноосигурителната вноска се определя като процент от дохода, върху който се дължат вноските.

Съгласно чл. 29, ал. 3 от ЗЗО, размерът на здравноосигурителните вноски се определя за всяка календарна година със Закона за бюджета на НЗОК.

Размерът на здравноосигурителната вноска се определя със ЗБНЗОК за съответната година - **до влизане в сила на ЗБНЗОК за 2026 г. - 8 на сто.**

III. ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД

Върху осигурителния доход, определен в ЗЗО се изчислява здравноосигурителната вноска. Осигурителният доход за целите на задължителното здравно осигуряване е определен в закона в зависимост от осигурените лица.
Например:
- начислените/изплатени/неначислени месечни възнаграждения, обезщетения; или
- избран месечен осигурителен доход от самоосигуряващите се лица и др.

Максималният размер на месечния доход, върху който се изчислява здравноосигурителната вноска е максималния доход, определен със ЗБДОО (чл. 40, ал. 7 от ЗЗО).
Осигурителният доход, върху който се изчислява вноската се установява по ведомости и други документи за изплатени или начислени, но неизплатени възнаграждения, по пенсионните картони, изплатените болнични листове, изплатените обезщетения за безработни и по данъчните декларации по ***Закона за данъците върху доходите на физическите лица*** (чл. 42, ал. 1 от ЗЗО).

IV. ВНАСЯНЕ НА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНИТЕ ВНОСКИ

Здравноосигурителните вноски се внасят в съответните срокове по съответната сметка на НАП.

За лицата, осигурени за сметка на държавния бюджет, задължителните здравноосигурителни вноски не се внасят в Националната агенция за приходите.

Пример:
Ако не са осигурени на друго основание по чл. 40, ал. 1 от ЗЗО, студентите - редовно обучение във висши училища до навършване на 26-годишна възраст се осигуряват за сметка на държавния бюджет (основание чл. 40, ал. 3, т. 2 от ЗЗО).
Висшите училища не внасят здравноосигурителни вноски за въпросните лица, а само подават данни по реда на Наредба №Н-13 от 17 декември 2019 г.

Здравноосигурителните вноски се дължат месечно. В определени от закона случаи е регламентирана и възможността за авансово внасяне на осигурителните вноски от лицата, които ги дължат за своя сметка (самоосигуряващите се лица), за избран от тях период (чл. 43 от ЗЗО).
Доходите, сроковете и начинът за внасянето на здравноосигурителните вноски за лицата, които са задължително осигурени в НЗОК, са разгледани подробно във фишове от II.4.1 до II.4.18